

Ärge majandage oma metsi meetaimedest tühjaks!

Erakmesilane pajul.

Õite nektar, olgu metsa all, põõsastel–puudel või kõrgete puude latvades on tähtis loodusvara, millela poleks elu.

EHA METSALLIK

mesinik,
Eesti mesilaste kaitse
seaduse tööühma liige

Mesinikud on juba aastakümneid nuputanud, kuidas viia metsameesteni sõnumit, et kevade esimesed meetaimed, raagremelgad ja pajud on tolmeldajatele putukatele pärast pikka kurnavat talve ellujäämise pant. Sellega kaasneb küsimus, kas metsa on võimalik ka nii majandada, et sealt saab puitu ja samas jätkub ökosüsteemi normaalne elu.

Meie metsades on minimaalselt 40 väga vajalikku õietolmu, nektari, taruvaigu kogumise puud-põõsast-poolpõõsast, mis on hädavajalikud looduse toimimiseks. Metsaomanikelt, sed side mesilastega, ei pea paluma, et nad heaks meetaimeks olevaid puid-põõsaid, mida metsamajanduslikult tähtsaks ei peeta, kasvama jätaksid, aga koolitatud metsamajandaja jätab tavaliselt ellu vaid neli puuliiki – kuusk, mänd, kask ja haab.

Ligi sadakond tolmeldajaliiki, muud putukad, bakterid, seened ja kõik teised kokku moodustavad looduse vundamenti, millela ökosüsteemid ei toimi. Sellele tasub mõelda ka majandusmetsas.

Looduslik maastik ja kultuurmaastik

Külvates põldudele ükskõik kui häid meetaimi, tuleb 80% korjast – nektarist, õietolmusest – ikkagi metsadest, n-õ looduse konveierilt varakevadest hilisügiseni välja. Taruvaik kogutakse näiteks puude pungadelt, õietolmu urbalt, puude õitelt jne.

Olen aastakümnete jooksul korduvalt näinud, kuidas mesilasperede areng jääb kultuurmaastikel kevaditi vinduma, kui lähedal ei ole looduslikke metsi oma sarapuude, koldade, leppade ja pajudega. Meie võõndi väga rikkalik kevadkorje sadadelt taimeliikidelt jääb neil mesilasperedel kasutamata. Sellistel kultuurmaastikel suudavad nad kosuda alles jaanipäevaks.

Kultuurmaastike hulka tuleb lugeda ka need majandusmetsad, kus juba metsakultuuri hooldades ja valgustusraiet tehes majanduslikult hinnatud puuliikide kõrvalt kõik muu maha võetakse. Mida rohkem on metsamajanduses kasutusel masinaid ja mida suuremad need on, seda rohkem lõhub inimene metsa imelist täiuslikkust, mis looduskoos-

luses on kujunenud tuhandete aastate jooksul.

Mesindus ja metsandus on mõnes mõttes sarnased. Mesilasi ei pea söötma ega kellapealt lüpsma, nad saavad ise suurepäraselt hakkama. Mida vähem inimene sekkub, seda õnnelikumad ja tervemad nad on. Ka metsa on seda õnnelikum, tervem, elurikkam, mida vähem inimene sekkub. Kui inimene terveks löhub, on kohal ürasekid ja juurepess.

Meie metsade võõndis on mesilaspered elanud mesipuudes, põlispuude õõnsustes aastatuhandeid. Selliseid õõnsaid puid, kus lisaks mesilastele meeleldi pesitsevad ka linnud jt, peaaegu enam ei leia. Endiselt lendavad igal aastal 2000–3000 sülemit metsadesse puude õõnsusi otsima ja saavad hukka – et meil on nüüd majandamisviisi, mis vanad puud hakkesse saadab, on faunale arusaamatu.

Samamoodi on kadunud pärnikud, vahtrikud, saarikud, tammikud. Kuslapuid, kukerpuid, lodjapuid, kikkapuid, türnpuud, paakspuid, õunapuid, pihlakaid, vaarikaid, leedreid ja teisi häid meetaimi peetakse veel eriti tüütuks – raiutakse välja või sõidetakse neist lihtsalt üle.

Kuidas võiks olla?

Erametsades, kus pole tsentraliseeritud süsteemi nagu RMKs, sõltub metsakoostus palju rohkem igast omanikust

Kuidas majandusmetsas õiterikkust suurendada?

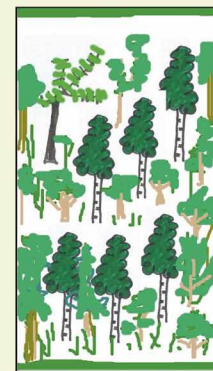
METSAKULTUURI HOOLDAMINE

• Vastavalt pinnasele ja taimekooslusele võiks töö teha pärast õietolmu andvate taimede suurt õitsemist.

• Kui tingimata on vaja kultuuri hooldada ajal, mil kevadine õitsemine pole veel lõppenud, võiks ülepinnalise trimmerdamise asemel valida rohu tallamise või puutaime ümbert.

VALGUSTUSRAIE

• Nüüd võiks silma olla, et märgata ka liigirikkust, neid majanduslikult mittetähtsaid puid ja põõsaid, mida sobilikes kohtades jätta kasvama.

ÜLDIST

• Sobilike kasvukohatüüpide ning puu- ja põõsaliikide korral võiks olla ka majandusmetsas aktiivsest majandamisest välja jäävaid liigirikkaid nn õietolmu ja nektarit andvad puud ning õõnsustega puud.

• Igas majandusmetsas võiks olla teadlikult kasvama jäetud pajustikke ja remmelgaid.

• Metsaomanikel tasub rohkem koostööd teha mesinikega. Näiteks metsamarjade saagikuse ja metsamesindusel on otsene seos, mida kinnitavad uuringud.

JOONIS VALMIS KOOSTÖÖS: SM JA EHA METSALLIK

endast. Just seal oleks eelkõige võimalik mõelda enda jaoks välja oma metsamajandamise viisi, mis jätaks metsa alles suurema liigirikkuse – elurikkuse.

Näiteks võiks teadlikult hoida puutumatusena väärtuslikke põlispuude gruppe, õõnsustega puid, kui neid veel kusagil leidub, rääkimata eelpool loetud, tolmeldajatele hädavajalike puu- ja põõsaliikide säilitamisest oma metsa koosluses.

Ma olen kuulnud mitmesuguseid põhjendusi vastupidi tegutsemisele. Näiteks, et tamm tuleb välja raiuda, sest tammest palki ei saa ja kasvades võtvat ta metsas „liiga palju ruumi ära“. Vahtraid ja remmelgaid nimetatakse lihtsalt umbrohuks. Üks metsanduse vanemspetsialist ütles, et küll need kasvavad tagasi nagu niid. Aga esimesed urvad (utud) tulevad remmelgale alles 15 aasta pärast – ta ei jõuagi õitsemise hakata, kui iga hooldusraiega ära raiutakse.

Metsa kultuurmaastiku muutmisele aitab praegu kaasa ka riik. Noorendiku hooldamise eest erametsas makstakse metsatoetusi. Kui on jäetud noorendikku tammed, remmelgad alles, pole see noorendik toetuskõlbulik.

Kui metsa läbivad elektriliinid, võiks liinialustes liigirikkust, ka neid põõsaid-puid, mis iial liinidesse ei kasva, säilitada, aga liinialuste hooldajad ütlevad, et kui nad valikuid teevad ja kõike lagedaks ei raiu, ei võeta neilt objekti vastu.

Kõige kurvem mesilaste-tolmeldajate poolt vaadates on mustika- ja pohlametsade lageraie, mis hävitab pikaealised poolpõõsad ja ka kanarbikud aastakümneteks. Kui neid kunagi taastuda lastakse, kulub esimeste õite tuleku ni jällegi 15–20 aastat, noorendike varjus veel tunduvalt kauem.

Idealis on püsimeetsandus see, mis võimaldaks meil säilitada kümnete tolmeldajaliikide elupaigad ja alusmetsa taimeliigid kikkapuud, pihlakad, paakspuid, vaarikad jt. Siiski võiks erametsades ka tavametsamajanduse võtete korral mõelda tolmeldajatele, elurikkuse hoidjatele. Näiteks noorendike hooldus pärast õitsemist.

Olid ajad, kui üle Eestimaa olid metsamajandites omad mesilad... Mõelgem, et meemetsad on meie võõndis olnud tuhandeid aastaid, tarudes peetakse meil mesilasi alles viimased 150 aastat.

Minu mesilagrupi kõrval kasvas kuus suurt niinepuud (lõhmust, pärna). Ühel päeval olid need hakkesse raiutud. Nii-sugustel puhkudel öeldakse mulle, et pea oma mesilasi oma metsas ja tee seal, nagu tahad. Aga asi pole minu mesilastes, elurikkuse kadumine puudutab kogu looduse faunat ja floorat. Näiteks üht tammepuud ei saa vaadata ainult sellest vaatekohast, kas ta sobib palgiks – tamme on vaja kõigile, hiirtest öökullide ja tolmeldajateni välja. ♣

Meemesilane.

2 X VIIO AITSAM

VAJAKSIME KORDUSUURINGUT

• Eestis tehti ajavahemikus 1978–1988 suuremahuline uuring, mis selgitas, et meil on üle 400 liigi õistaimi, millelt mesilased koguvad nektarit ja õietolmu.

• Esmajoones on tähtsad: eri paju-liigid, mis annavad kogu taime-eritatavast suhkrust 11,7%, vaarikas (12%), kanarbik (8,9%), põdrakanep (3%), pohl (3,5%), paakspuu (3,2%), mustikas (3,2%), sookail (1,4%), pihlakas (1,3%), sinikas (1,1%). Ülejäänud korjetaimede suhkruprodukt-sioon jääb liigiti alla 1%.

• Kaitsta tuleks korjetaimestikku järgmistes metsatüüpides ja looduslikel rohumaadel: lubikalo- (keskmine suhkruproduktiivsus hektarilt 4,0 kg), kastikulo- (4,6 kg/ha), tarna-angervaksa (5,3), jänese kapsa (5,5), maldaloo (6,1), lodu (7,7), leesikalo- (9,5), osja (12,1), jänese kapsa-pohla (16,1), karusambla (18,7), kõdusoo (21,6), sinika (21,8), mustika (22,2), karusambla-mustika (24,9), sambliku (30,3), pohla (36,7), siirdesoo (48,2), raba (55,9), kanarbiku (69,0), loo-aru-niidud (0,9-8,4), päris-aruniidud (2,9-9,9), päris-arukarjamaad (7,4-8,8), soostunud niidud (11,1-18,8) ja lamminiidud (8,7 kg/ha).

• Eestis saadakse pea 80% kogu meekorjast looduslikelt aladelt. Kultuurmaastike, põldude ja aedade osa on napilt 20% – see osa lisandub suures osas suve teisel poolel, toetades loodusliku meekonveierit.

• Nüüdseks on metsades palju muutunud (lageraied, metsakui-vendus, suurte põlengute piirkond Vihterpalu jms), mistõttu oleks vaja uuringut korjata.

Allikas: Antu Rohtla, toonase uuringu juht